

HÖGSKOLAN
I SKÖVDE

Hur uppfattas olika remedieringar av en poetisk text till ett audiovisuellt medium som film, i synnerhet överföringen av litterära metaforer? Vilken förhållningsätt till texten anses vara mest effektiv i att meddela i en film, textens betydelse och mening? Finns det märkbara skillnader i hur kvinnor och män mottagnar filmerna?

Examensarbete inom huvudområdet
Medier, estetik och berättande
Grundnivå 30 högskolepoäng
Vårtermin 2012

John Manceau

Handledare: Anders B Jonasson
Examinator: Boel Ulfdotter

Sammanfattning

Vi använder oss dagligen av ett rikt bildspråk med hjälp av t ex metafor. Senaste forskning har visat att bildspråket har en stor betydelse i vårt sätt att tanka och kommunicera med varandra. Samtidigt är bildspråket betraktas som en slag avvikelse i vårt sätt att kommunicera och tänka som anser ske på en bokstavlig nivå. Jag blev intresserad av att utforska denna dikotomi och i en viss mån ville jag gestalta den i mitt projekt. Jag ville undersöka om det finns ett sätt som anses vara mest effektiv för att remediera en poetisk text till ett visuellt medium.

Jag skapade två filmer med ett identiskt ljudspår som innehåller en musik komponerad för en poetisk högläsning. Genom att förhålla mig till textens innehåll på olika sätt i skapandet av mitt bildmaterial försökte jag undersöka frågan och även utforska om manliga och kvinnliga deltagare skiljer sig åt i deras respektive mottagande av de två filmerna.

Nyckelord: exformation, metaforer, remediering, könsskillnader, kognition, perception.

Innehållsförteckning

1 Introduktion/5

2 Bakgrund/6

3 Problemformulering och metod/9

3.1 Problemformuleringsformer

3.2 Metod

3.3 Hypotes

3.4 Utvärdering i form av enkätundersökning

4 Relaterad/ tidigare forskning/11

5 Genomförande/13

5.1 Introduktion/13

5.2 Arbetsprocess/15

5.2.1 Första filmen/15

5.2.2 Andra filmen/16

5.2.3 Tredje filmen/17

6. Enkätundersökning/18

6.1 Förutsättningar/18

6.1.2 Mätningresultatet/19

7 Analys/Utvärdering/32

8 Slutsatser/35

8.1 Diskussion/35

8.2 Framtida arbete/39

1 Introduktion

Vi använder oss dagligen av ett rikt bildspråk i form av t ex metonymi, ironi eller metafor. Samtida forskning har visat att bildspråk har en stor betydelse i vårt sätt att tänka och kommunicera med varandra. Men samtidigt är företeelse som metafor fortfarande betraktade som en slag språklig avvikelse eller kreativa utvikningar i vårt sätt att kommunicera och tänka som huvudsakligen anses sker på ett bokstavligt plan.(Gibbs 1994: 5)

Jag blev förvånad över det faktum att det råder en så stark dikotomi mellan vårt sätt att kommunicerar och meddela våra erfarenheter med varandra, som sker ofta med hjälp av ett avancerat bildspråk och vår övertygelse att tanken och språket enbart sker på en bokstavlig nivå. Jag blev intresserad av att utforska denna dikotomi och i en viss mån ville jag gestalta den genom mitt projekt.

Jag har noterat att bildspråket, i synnerhet metaforen ofta anses vara lämpligast inom poesin, som en slag dekorativ funktion. Denna genre upplevs oftast som svårbegriplig. Texterna kan sällan tolkas bokstavlig och användningen av ett rikt bildspråk ger möjligheten att skapa egen förståelse.

På grund av detta tänkte jag att denna genre inom litteratur skulle erbjuda en bra utgångspunkt för att utforska denna dikotomi. Mitt projekt handlar om överföringen av en poetisk text i ett audiovisuellt medium som film, och i synnerhet överföringen av litterära metaforer.

Min frågeställning är följande: *Hur uppfattas olika remedieringar av en poetisk text till ett audiovisuellt medium som film, i synnerhet överföringen av litterära metaforer? Vilket förhållningssätt till texten anses vara mest effektiv för att översätta textens betydelse och mening?*

2 Bakgrund

Under utbildningens gång hade filmen *Waltz with Bashir* (2008) av regissören Ari Folman en stor inverkan på mig. Samtidigt bekräftade den en personlig känsla som Stella Bruzzi tydliggjorde när hon påpekade att relationen mellan dokumentär, allmänheten och verkligheten är mer direkt och att en dokumentär aldrig kommer att vara det samma som verkligheten. Allmänheten förstår att dokumentär är en förhandling mellan verkligheten, bilder och tolkning. (Bruzzi 2006: 197-198).

Regissören genomförde en *tour de force* genom att ta bort på två radikala sätt filmens illusion av att vara dokumentär: dels genom att välja den animerande genren och dels genom att välja den performativa formen som erkänner "the impossibility of the documentary's cognitive function" (Bruzzi 2006:187) och genom en dubbelförnekelse av verkligheten lyckades han utmana denna omöjlighet.

Filmen närmar sig en kognitiv upplevelse som bevisar att det inte finns tydliga gränser mellan "här och nu" och "där och då", mellan det kollektiva och den individuella, mellan den subjektiva och den objektiva och att allt hänger samman och enbart är åtskilda av flytande, suddiga och konstgjorda gränser. När regissören väljer att i slutscenen återkomma till det visuella dokumentära beviset, blir resultatet omskakande.

Jag tolkade denna omvandling som en kraftfull metafor, som påminde mig att även om filmen är animerad, är den inte mindre verklig. En animerad film kan betraktas som en metafor genom att understryka den överkliga kvalitén på alla former av minne och hågkomst. (Gärdenfors 2010: 123-124).

Sedan denna filmupplevelse har jag varit intresserad av metafobegreppet i förhållande till dokumentär medieproduktion.

Filmmediet har tidigt utforskat möjligheterna att överföra olika litterära berättargrepp till sin egen arsenal. Processen kallas för remediering, där nyare medier har för som mål att förnya eller restaurera äldre medier.(Bolter & Grusin 2000).

På 1920-talet upplevde filmmediet en experimentlusta, i synnerhet inom den sovjetiska montage-tekniken, som provade att inkorporera metaforer i sin uttrycksarsenal genom icke-diegetiska inklipp eller dubbelexponering. (Rohdin 2008: 167).

Men redan på 30-talet, började denna typ av uttryck av olika anledningar att kritiserars. Främst därför att denna typ av ”avvikelser” tycktes undergräva filmmediets mimetiska funktion. Och den klassiska hollywoodfilmens kontinuitetsklippning och osynliga berättande blev normen för filmmediet i västvärlden.

Det är intressant att notera att användningen av metaforen bemöts med en uppenbar misstro och ses i olika sammanhang som en slags distorsion eller avvikelse som måste undvikas för att den för med sig en alldeles för stor risk för missförstånd.

Mats Rohdin berättar hur Eisenstein i sin regidebut *Strejken* från 1925, en film som handlar om tsarregims brutalitet vid en arbetarstrejk, misslyckades med dramatiseringen av en metafor, där han växlade bilder från slakten av en ox med bilder till hur tsarens soldater massakrerade strejkande arbetare. Efter de två första visningar hade publiken kommit med helt oväntade tolkningar av denna sekvens. Det visar den komiska dimensionen som kan uppstå mellan regissörens ursprungliga intention och publikens olika tolkningar. (Rohdin 2008: 168-171)

Detta väl dokumenterade exempel uppenbarar en central dimension i hur en metafor uppstår. Mats Rohdin hävdar att en metafor inte är något empiriskt fenomen, utan blir det först, när någon i en viss kontext

istället för att tolka bokstavligt tolkar den metaforiskt. (Rohdin 2008: 164).

Den mimetiska funktionen av filmmediet blev normen för filmmediet i västvärlden. Denna utveckling kan kopplas med en stil av representation som har för strategi att göra mediet så osynligt som möjligt, att på sätt *sudda bort* det.

Denna strategi heter "immediacy" och gjorde att metaforer i form av icke-diegetiska inklipp, dubbelexponeringar blev tidigt betraktad som avvikelser som måste absolut undvikas. (Rohdin 2008: 181).

Men på senaste år har strävan efter "immediacy" minskat och Lev Manovich hävdar att vi idag är tillbaka till den experimentlust som fanns inom filmmediet på 1920-talet (Manovich 2001: 300-307). Även Mats Rohdin förutsäger en återkomst av metaforiska uttryck i filmmediet. (Rohdin 2008: 182)

Jag vill anknyta mitt examensarbete till detta påstående och undersöka om publiken kanske har blivit mer mottaglig för denna typ av uttrycksform.

3 Problemformulering och metod

3.1 Problemformuleringsformer

Hur uppfattas olika remedieringsformer av en poetisk text till ett audiovisuellt medium som film, i synnerhet överföringen av litterära metaforer? Vilken förhållningsätt till texten anses vara mest effektivt när det gäller att förmedla textens betydelse och mening i filmform?

3.2 Metod

Jag vill undersöka om det finns ett sätt som anses vara mest effektivt för att remediera en poetisk text till ett visuellt medium. För att pröva problemet i praktiken skapade jag två filmer med ett identiskt ljudspår som innehåller en musik komponerad för en poetisk text som läses högt. Genom att förhålla mig till textens innehåll på olika sätt i skapandet av mitt bildmaterial kommer jag att försöka besvara frågan.

I varje film kommer det rörligt bildmaterial att förhålla sig på olika sätt till texten. En film kommer att förhålla sig till texten på ett bokstavligt sätt. Den andra filmen kommer att vara redigerad på ett slumpartat valt material utan att behålla något samband med texten och den sista kommer att förhålla sig till texten på ett icke illustrativt sätt, så att det uppstår metaforiska meningar.

3.3 Hypotes

När jag skriver ”mest effektiv” i min problemformulering, menar jag vilken förhållningsätt till texten i skapandet av mitt bildmaterial anses förmedla innehållet mest korrekt till publiken. Som arbetshypotes hävdar jag att filmen som kommer att vara mest effektiv är den som opererar på den metaforiska nivån. Detta sker genom att tillföra en stor mängd information på ett effektivt sätt till åskådaren, som dessutom

hjälp betraktaren att tolka texten. Samtidigt som den levererar en rikare subjektiv upplevelse.

Det ger mig möjligheten att utvärdera metaforers funktion i samband med två hypoteser, *the compactness hypothesis*: metaforer har som funktion att tillföra en mängd information på ett effektivt och kortfattat sätt och *the vividness hypothesis*: metaforen gör att vi kan fånga en rikare subjektiv upplevelse (Gibbs 1994: 125).

3.4 Utvärdering i form av enkätundersökning.

Jag vill ha ett stort antal deltagare, cirka 30-40 personer, ganska jämt fördelade mellan manliga och kvinnliga deltagare med så varierande ålder som möjligt. Jag har beaktat genus och strävade till att få en heterogen grupp ganska jämnt fördelat mellan manliga och kvinnliga deltagare. Detta är för att få så blandade undersökningsgrupper som möjligt.

Syftet med det är att undersöka om det finns en av filmerna som anses mer "effektiv" för att förmedla innehållet mest korrekt till publiken. Då jag vill undersöka om min tes faktiskt stämmer eller inte.

Alla respondenter tilldelas en enkät och instruktioner via mejl. I mejlet bifogas även länkar till filmerna. Alla deltagarna kommer att se samma filmer som kommer att finnas tillgängliga på Internet och efter varje screening ska en kvantitativ enkätundersökning ifyllas.

I enkäten får alla deltagare sedan svara på frågor om filmerna de har just sett. Frågorna kommer att besvaras i skalan 1-10, där 1 är: *inte alls* och 10 är: *stor betydelse*. Det kommer inte att finnas frågor som är öppna och som ger respondenterna möjlighet att motivera sina svar.

4 Relaterad/Tidigare forskning

Vad är en metafor? Gärdenfors (2010) skriver: ”en metafor karakteriseras av att den kombinerar två uttryck som förutsätter olika domäner som egentligen inte kan ställas samman (...) trots att de båda domäner som förutsätts i en metafor inte kan kombineras på riktigt, förstår vi förvånansvärt väl vad som menas med det metaforiska uttrycket.” (Gärdenfors 2010: 104).

Vad har metaforen för funktion? Det finns tre grundprinciper för varför metaforen används, enligt traditionell forskning. För det första är det för att metaforen uttrycker något som skulle ha varit svårt att göra bokstavligt (*”the inexpressibly hypothesis”*). Den andra funktionen är att tillföra en mängd information på ett effektivt och kortfattat sätt (*”the compactness hypothesis”*). Slutligen gör metaforen att vi kan fånga en rikare subjektiv upplevelse (*”the vividness hypothesis”*). (Gibbs 1994: s.125).

De två sistnämnda hypoteserna ger mig möjligheten att knyta projektet till ett begrepp inom kommunikation, myntad av Tør Nørretranders i början av 90-talet. Begreppet heter exformation och kan definieras som sammanhanget, historiken och detaljerna runt information. Utan denna kontext saknar informationen betydelse och kan inte förstås av mottagaren. Men om mottagaren är införstådd med kontexten behöver inte exformationen presenteras, utan kan uteslutas.

Exformationen är den bortgallrade informationen. Det som finns i huvudet, men inte presenteras. Informationen är däremot det mätbara och konstaterbara, det man faktiskt presenterar. Exformation är således data som behandlas, för att sen i kondenserad form presenteras som information. Information kan på detta sätt komprimeras. (Nørretranders 1991: 154-156).

Poesin är en genre som använder metaforer för att, på ett kraftfullt sätt förmedla en stor mängd information i kondenserad form och därmed skapa ett rikt bildspråk. En ny typ av semantisk teori – den kognitiva semantiken – hävdar att användning av metaforer i meningsskapande processer stämmer bra överens med idén att betydelse av ett ord inte är ett materiellt objekt från den yttre världen, utan någonting som finns i huvudet på språkanvändaren. Betydelsen ses som ett kognitivt schema, ett slag tankemönster och att de är av samma sort som de som uppstår vid perceptuella processer. (Gärdenfors 2010: 98).

Den mimetisk funktion som har varit privilegerad genom användning av kontinuitetsklippning och dess osynliga berättande är kopplad till en stil av representation som har för som strategi att osynliggöra mediet, att på sätt och vis *sudda bort* det. (Rohdin 2008: 181).

Men strävan efter immediacy verkar under senare år ha minskat, som Mats Rohdin påpekar. Denna utveckling har gett mycket mer utrymme åt en annan stil av representation som strategimässigt är raka motsatsen till "immediacy", kallad inom modern medieteori: "hypermediacy".

"Hypermediacy" erbjuder istället en heterogen upplevelse som gör mediet helt synligt. Mediet är oförmöget att skapa en illusion hos åskådaren som blir fullt medveten om att han befinner sig framför ett medium och därmed tittar på mediet istället än för igenom mediet. (Bolter & grusin, 2000: 33-34).

Denna utveckling erbjuder goda premisser för en återkomst av det metaforiska uttrycket i filmmediet såsom Mats Rohdin förutsäger. (Rohdin 2008: 182)

5 Genomförande

5.1 Introduktion

Jag vill här återkomma till den ursprungliga idén som har utformat mitt examensarbete. Jag ville producera några kortfilmer baserad på poetens texter i samband med ett personligt projekt. I ett tidigt stadium - under ett samtal - påpekade han att det finns risken att det visuella, men också musiken skulle bli underordnade texternas innehåll och därmed fångad i en enkel och begränsad illustrativ funktion.

Denna observation skulle ha en stor påverkan och agerade som en *positiv obstruktion* omkring vilken hela projektet snart skulle utvecklas. Det väckte en intressant frågeställning: Hur kunde jag skapa en kortfilm i samband med en text, utan att vara illustrativ? Det vill säga utan att det skulle uppstå en bokstavlig relation mellan bildmaterialet som skulle skapas i samband med texterna och hur skulle berättelsen överföras från text till bild och vice versa.

Projektet kändes plötsligt extremt utmanande. Jag blir först nyfiken på vilken typ av bilder som skulle kunna födas ur en sådan begränsning. Det var inte utan att jag påmindes om Lars Von Triers film *The Five Obstructions* (2003) i vilken Jørgen Leth, som gjorde *Det perfekte menneske* (1967), en av Von Triers favoritfilmer, ska göra om samma film i fem olika versioner.

Men varje version är anpassad efter olika hinder, fem till antalet som von Trier själv ställer upp före varje ny inspelning. Filmen ger en fantastisk möjlighet att följa hela skapandeprocessen. Från deras samtal på Zentropas kontor som inleder varje ny produktion, till de olika inspelningar och resultaten av varje uppdrag.

Det är också intressant att se filmen som ett speciellt uttryck för remediering. Samma berättelse framställs i samma medium fast med olika hinder som påverkar skapandet av varje ny version så pass mycket

att alla ”remedieringar”, även om de framställer samma berättelse, är extrem annorlunda från varandra.

Jag började själv se hela projektet som ett experiment där en text skulle remedieras till ett visuellt medium. Jag bestämde mig för att arbeta med poesin som specifik genre inom litteratur.

Poesin är en genre som ofta avviker från det bokstavliga uttrycket och använder ett rikt bildspråk med hjälp av t ex metaforer, liknelser och jag tyckte att den kunde erbjuda goda premisser för mitt experiment.

Jag ville se vad som kan uppstå när man remedierar en poetisk text till ett visuellt medium med ett hinder: att bilderna som skulle produceras i samband med texterna inte skulle vara underordnade texten, att bildmaterialet inte skulle ha en enkel och begränsad illustrativ funktion.

Jag ville se hur en text rik i metaforer skulle påverka skapandet av mitt bildmaterial. Vilken typ av indexikalitet skulle uppstå på grund av förutsättningen att inte vara illustrativ? Hur skulle publiken reagera på den?

Det är intressant att påminna om att användningen av metaforen bemöts med en uppenbar misstro och i olika sammanhang ses som en slags distorsion eller avvikelse som måste undvikas för att den för med sig en alldeles för stor risk för missförstånd. Som i exemplet i Eisensteins regidebut på sidan 6.

Detta väl dokumenterade exempel uppenbarar en central dimension för mitt projekt. En metafor blir till först när någon tolkar filmen metaforiskt istället för bokstavligt. (Rohdin, 2008: 164).

I samband med examensarbete var det spännande att ur samma text och samma ljudspår producera en annan film med ett helt annat hinder: att bilderna som skulle produceras skulle vara underordnade till texten

innehåll och betydelse, så att bildmaterialet får en enkel och begränsad illustrativ funktion.

Idén att sätta ihop två olika filmer med samma ljudspår i ett och samma experiment och försöka nå en publik som inte är familjär med poesi, fann jag extremt spännande.

Min ambition är att skapa en film som skulle kunna bryta ner isen mellan publiken och poesin, och erbjuda en plattform utöver den vanliga där genren alltför ofta är fångad och presenterad, som t ex böcker, eller offentliga läsningar, som alldeles för ofta enbart når en begränsad krets.

5.2 Arbetsprocess

Första delen av arbetsprocessen kan beskrivas som ett väldigt enkelt och avskalad samarbete mellan poeten, Jörgen Lind, musikern, Lars Falk och mig själv. Det började med ljudinspelningen under vilken Jörgen Lind läste högt ur några av sina texter, utan att jag hade själv deltagit i urvalet. Sen skickade jag ljudspåret till Lars falk som producerade musiken i samklang till de olika texterna och skickade dem tillbaka till mig. Ur detta material valde jag ett ljudspår med vilket jag började arbeta och redigera mitt bildmaterial.

5.2.1 Första filmen

Med den första filmen har jag enbart arbetat med bildmaterial för vilka jag har fullständiga rättigheter. Materialet består för det mesta av super 8 bildmaterial som har varit scannad och av några få enkla animationer som skapades under processen. Inför redigeringen av den första filmen fanns det bara ett hinder: förhållandet mellan texterna och bilderna måste inte ske på en indexikal nivå. Med det menar jag att bilderna inte skulle vara underordnade till texten innehåll och därmed fångad i en

enkel, begränsad och illustrativ. Bilderna skulle förhoppningsvis skapa en ytterligare dimension.

5.2.2 Andra filmen

Klippningen av den andra filmen står i raka motsatsen till den första. Bildmaterialet måste vara underordnat till textens innehåll betydelse och därmed begränsad till en illustrativ funktion.

Men det visade sig under redigeringen av den andra filmen att mitt bildmaterial med vilket jag hade tänkt arbeta - ca 120 minuter super 8 bildmaterial – inte kunde ge mig möjligheten att på ett tillfredsställande sätt illustrera textens innehåll.

Efter många försök insåg jag att jag står framför ett problem. Min ursprungliga idé var att producera tre olika filmer ur samma bildmaterial som skulle förhålla sig på olika sätt till texten.

Min första reaktion var att gå igenom hela material som jag har samlat de senaste åren, det vill säga ett bildmaterial för vilken jag har fullständiga rättigheter. Jag trodde att jag skulle kunna hitta vad jag ansåg vara rätt material för den andra filmen, även om en stor del består av material filmat med en mini-dv kamera. Detta skulle dock innebära att idén att alla tre filmer skulle ha samma specifika bildkvalitet som enbart super 8 material framställd gick förlorad.

Men efter att jag hade gått igenom hela mitt material, ca tretton timmar, stod det klart för mig att jag skulle ha ett liknande problem med detta bildmaterial. Det fanns mycket ”skräp” och några specifika bilder som behövdes för att behålla indexikalitet mellan textens innehåll och bildmaterialet inte gick att hitta.

Jag insåg dock att om jag inte hittade rätt material skulle hela syftet

med mitt experiment gå förlorad. Då bestämde jag mig för att ta ett radikalt beslut: Jag skulle plocka ut mitt bildmaterial ur olika dokumentärer, som skulle ge mig möjligheten att producera en film som skulle bevara denna indexikalitet mellan texten och bildmaterialet på ett effektivt sätt som mitt eget bildmaterial inte kunde möjliggöra.

5.2.3 Tredje filmen

Efter att ha klippt färdig de två första filmerna insåg jag att produktionen av en tredje filmen redigeras med ett slumpartad vald bildmaterial som består av scener växelvis valda ur de två första filmerna. Eftersom gemensam bildkvalitet inte gick att uppbringa var den tredje filmen helt enkelt överflödig.

Det fanns en annan aspekt, mer praktisk som jag ansåg vara viktig. Om jag producerar tre filmer ur samma ljudspår och sätter ihop dem för att bli hörnstenen av min undersökning, betyder det att åskådaren måste titta sammanlagt i nio minuter på tre olika filmer. För att underlätta för deltagarna var möjligheten att begränsa urvalet till två filmer tilltalande.

Det är därför jag tog beslutet att avstå från att integrera en tredje film i min undersökning. Antalet personer som har deltagit i min undersökning, verkar bekräfta faktum att en undersökning som kan genomföras snabbt bidrar till att öka antalet deltagare.

6. Enkätundersökning

6.1 Förutsättningar

Min undersökning genomfördes under några dagar. Enkäten skickades utan någon förklarande text om vad undersökningen gick ut på, till studenter från olika utbildningar på högskolan i Skövde, via mitt eget nätverk, (Facebook, personliga mail). Uppskattningsvis handlade det om 150 till 200 personer, av dem var det 54 personer som svarade, 24 kvinnor och 30 män.

Enkätundersökningen bestod av två filmer på tre minuter vardera som var tillgängliga på Youtube och ett nätbaserat utvärderingssystem med 9 frågor. Undersökningen var enbart kvantitativ. Sex av dessa frågor hade 10 alternativ att välja bland: alternativ 1 var ”*Inte alls*” och alternativ 10 var ”*Väldigt väl*” /”stor betydelse”.

FILM #1

- 1) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?
- 2) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?

FILM #2

- 3) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?
- 4) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?
- 5) Enligt dig vilken film förmedlar mest information?

Film #1/Film #2/Vet ej

- 6) Vilken av dessa två filmer passar bäst för att förmedla textens innehåll? Film #1/Film #2/Vet ej

- 7) Vilken film tilltalar dig mest?

Film #1/Film #2

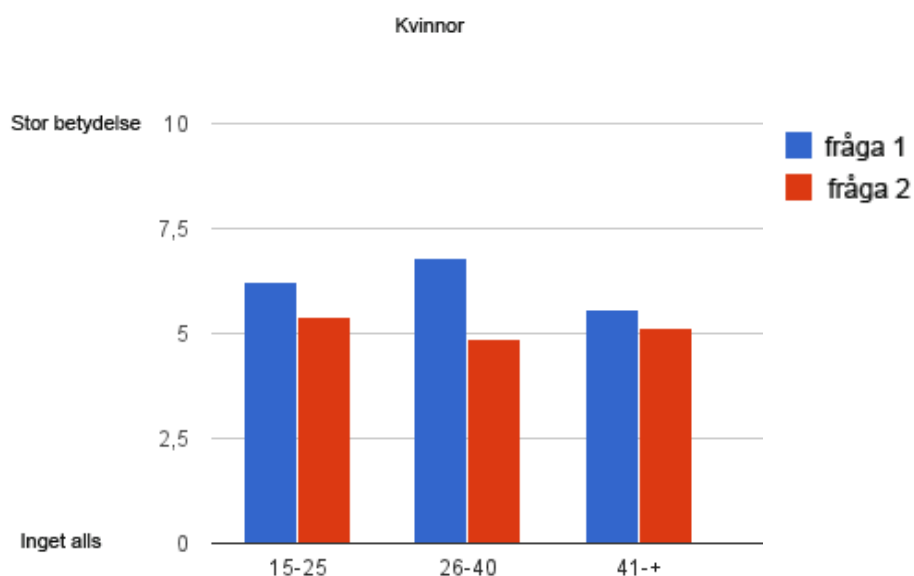
På grund av:

- 8) Estetiska skäl:
- 9) Erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än den andra filmen.

6.1.2 Mätningresultat

Film #1 (Kvinnliga deltagare)

- 1) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?
- 2) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?

Tabell 1.

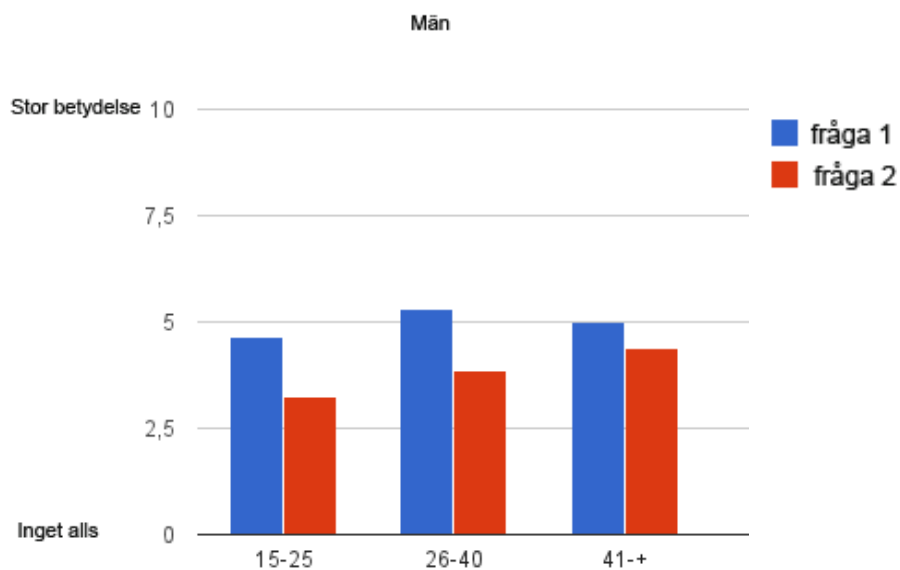
Kvantitativt resultat: på första frågan om ”Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?”, kan man konstatera att en majoritet av de kvinnliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 5,6 till 6,8 på skalan.

På den andra frågan om “Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop” kan man konstatera samma sak, att svaren ligger mellan 4,9 till 5,4 på denna skalan.

Man kan också konstatera att det inte finns en stor variation mellan svaren i de olika åldersgrupperna.

Film #1 (Manliga deltagare)

- 1) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?
- 2) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?

Tabell 2.

Kvantitativt resultat: på första frågan om “hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?” kan man konstatera att en majoritet av de manliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 4,6 till 5,3 på skalan.

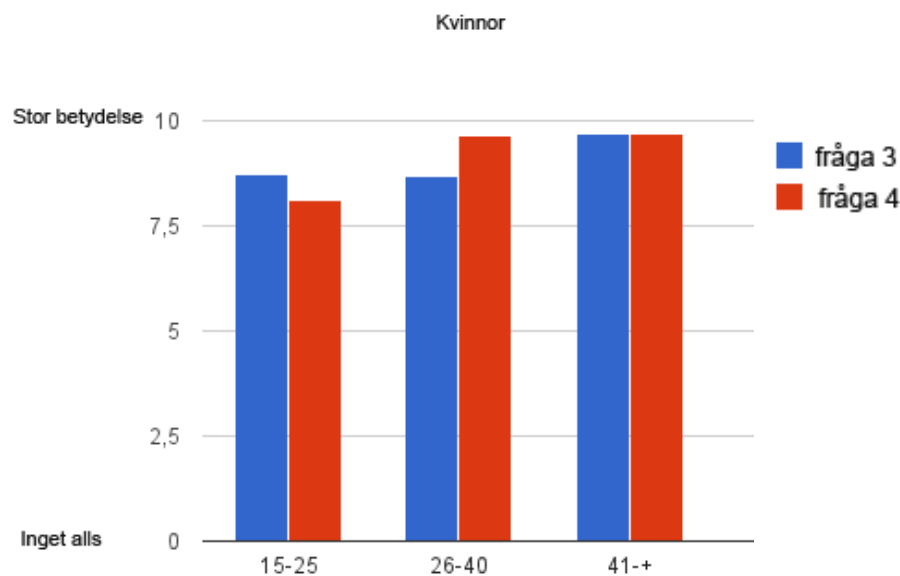
På den andra frågan om “Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop” kan man konstatera att svaren ligger mellan 3,3 och 4,4 på denna skala.

Man kan också konstatera att det inte finns en stor variation mellan svaren i de olika åldersgrupperna

Film #2 (Kvinnliga deltagare)

3) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?

4) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?

Tabell 3.

Kvantitativt resultat: på första frågan om “hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?” kan man konstatera att en majoritet av de kvinnliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 8,8 till 9,7 på skalan.

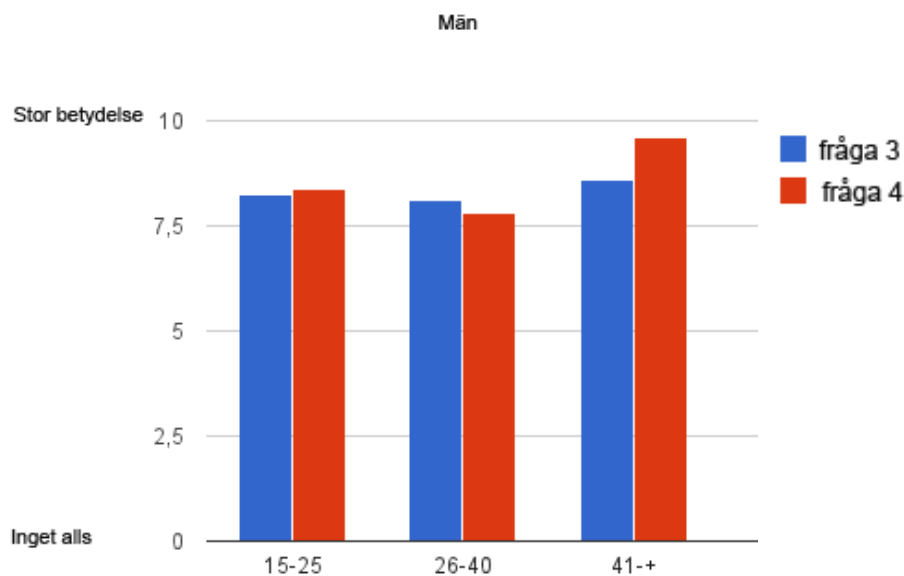
På den andra frågan om “Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop” kan man konstatera att svaren ligger mellan 8,1 till 9,7 på skalan.

Man kan också konstaterar att det inte finns en stor variation mellan de två svaren hos varje åldersgrupp.

Film #2 (manliga deltagare)

3) Hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?

4) Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?

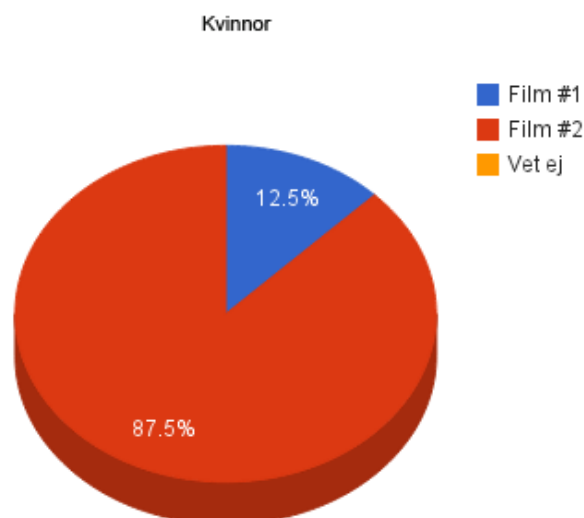
Tabell 4.

Kvantitativt resultat: på frågan om “hur stor betydelse hade filmens bildspråk för din tolkning av texten?”, kan man konstatera att de manliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 8,1 till 8,6 på skalan.

På den andra frågan om “Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop” kan man konstatera att svaren ligger mellan 7,8 och 9,6 på denna skala.

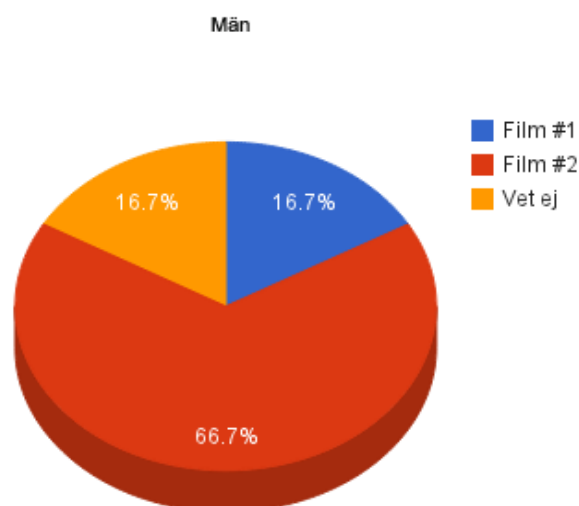
Man kan också konstatera att det inte finns någon stor variation mellan de svar de olika åldersgrupperna har givit.

5) Vilken film förmedlar mest information?

Tabell 5.

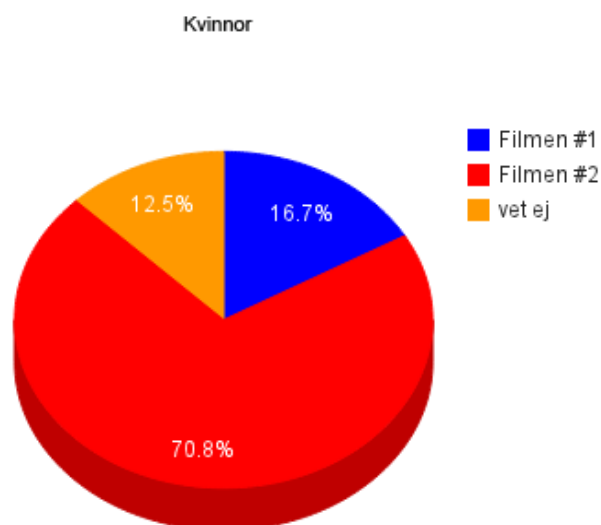
Kvantitativt resultat: på frågan, se ovan, kan man konstatera att 87,5 % av de kvinnliga deltagarna anser att det är Film #2 som förmedlar mest information och bara 12,5 % anser att det är Film #1. Inga av de kvinnliga deltagarna har svarat ”vet ej” på denna fråga.

Tabell 6.

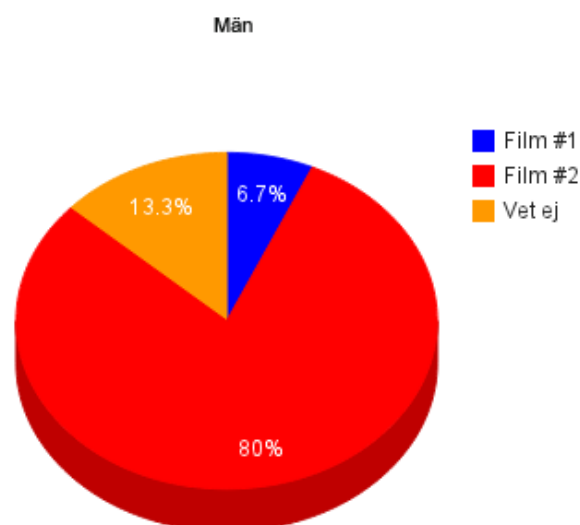
Kvantitativt resultat: På frågan om, se ovan, kan man konstatera att 66,7 % av de manliga deltagarna anser att det är Film #2 som förmedlar mest information, och att en lika stor antal deltagare, 16,7 %, har svarat att de inte visste vilken film förmedlar mest information eller att det var Film #1.

6) Vilken av dessa två filmer passar bäst för att förmedla textens innehåll?

Tabell 7.

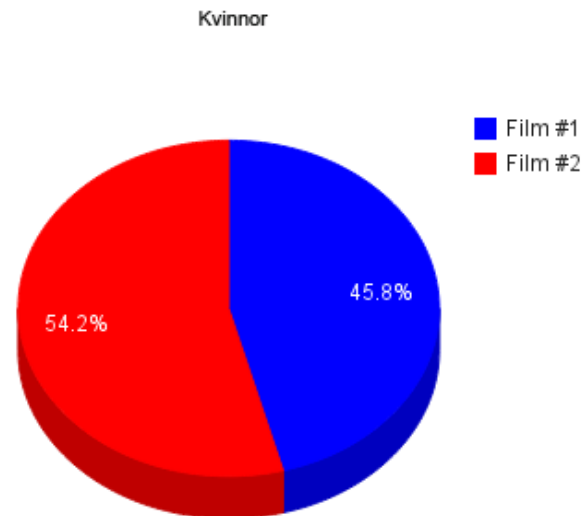
Kvantitativt resultat: På frågan, se ovan, kan man konstatera att 70,8 % av de kvinnliga deltagarna anser att det är Film #2 som passar bäst för att förmedla textens innehåll, 16,7 % anser att det är Film #1 och att 12,5 % inte visste vilken av de två filmerna som bäst gör det.

Tabell 8.

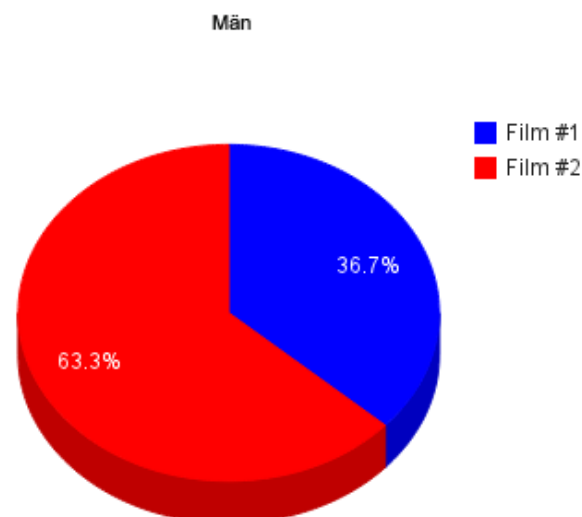
Kvantitativt resultat: På frågan om "Vilken av dessa två filmer passar bäst för att förmedla textens innehåll?" kan man konstatera att 80 % av de manliga deltagarna anser att det är Film #2 som passar bäst för att förmedla textens innehåll och att 13,3 % inte visste vilken film som bäst förmedlar informationen och att bara 6,7 % anser att Film #1 passar bäst för att förmedla textens innehåll.

7) Vilken film tilltalar dig mest?

Tabell 9.

Kvantitativt resultat: På frågan, se ovan, kan man konstatera att 54,2 % av de kvinnliga deltagarna anser att det är Film #1 som tilltalar de mest och 45,8 % anser att det är Film #2.

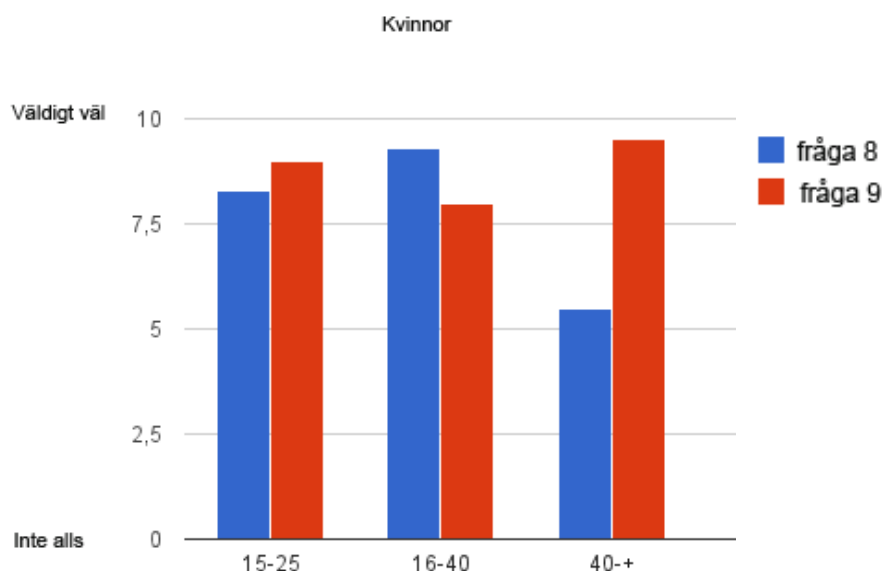
Tabell 10.

Kvantitativt resultat: På frågan om “Vilken film tilltalar dig mest?” kan man konstatera att 63,3 % av de manliga deltagarna anser att det är Film #2 som passar bäst för att förmedla textens innehåll och 36,7 % att det är Film #1.

Kvinnliga deltagarna för vilka Film #1 tilltalar dem mest.

8) På grund av estetiska skäl

9) På grund att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #2.

Tabell 11.

Kvantitativt resultat: på första frågan om ” att Film #1 tilltalar dig mest på grund av estetiska skäl?” kan man konstatera att majoritet av de kvinnliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 5,5 till 9,3 på skalan.

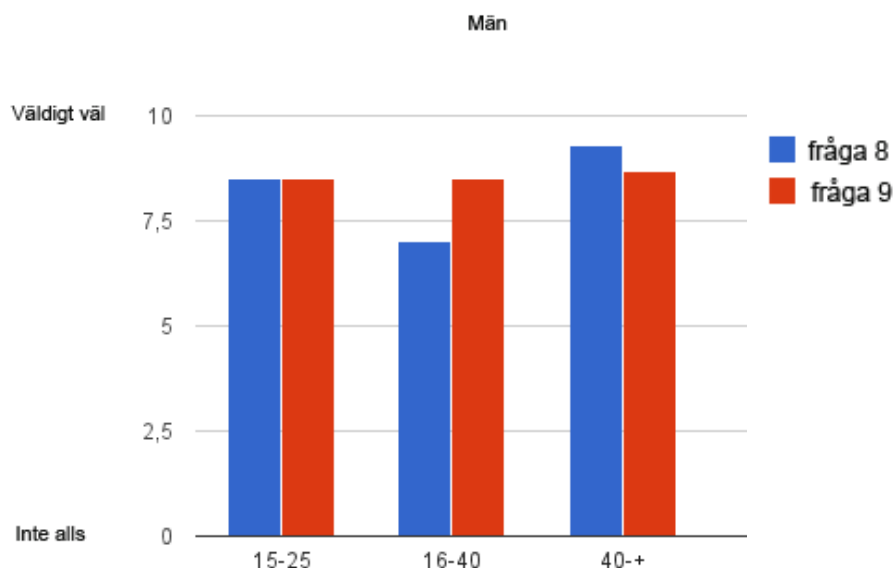
På den andra frågan om “Att Film #1 tilltalar dig mest på grund av att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #2” kan man konstatera att svaren ligger mellan 8 till 9,5 på denna skalan.

Man kan också konstaterar att det inte finns en stor variation mellan dem två svar hos varje åldersgrupp.

Manliga deltagarna för vilka Film #1 tilltalar dem mest.

8) På grund av estetiska skäl

9) på grund att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Filmen 2.

Tabell 12.

Kvantitativt resultat: på första frågan om ” Att Film #1 tilltalar dig mest på grund av estetiska skäl?” kan man konstatera att majoritet av de kvinnliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 7 till 9,3 på skalan.

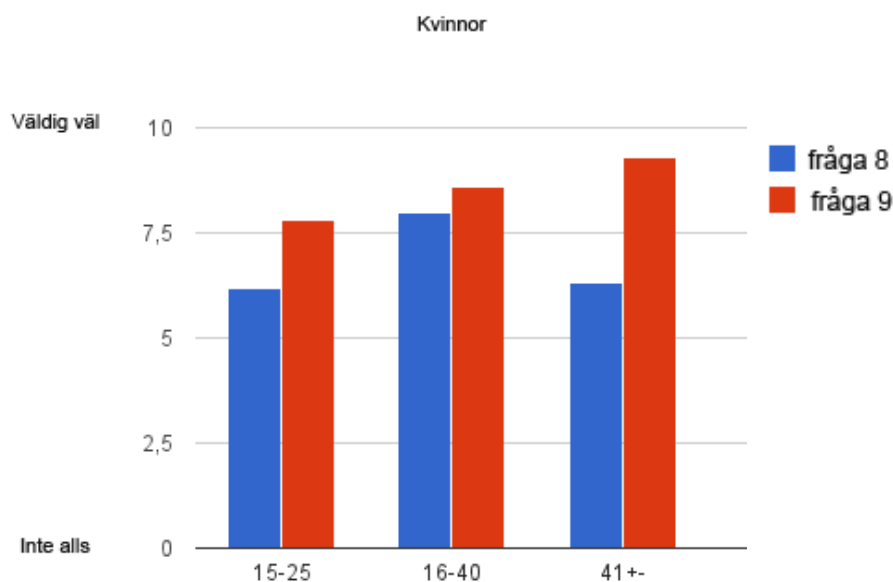
På den andra frågan om “Att Film #1 tilltalar dig mest på grund av att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #2” kan man konstatera att svaren ligger mellan 8,5 till 8,7 på denna skalan.

Man kan också konstaterar att det inte finns en stor variation mellan dem två svar hos varje åldersgrupp.

Kvinnliga deltagarna för vilka Film #2 tilltalar dem mest.

8) På grund av estetiska skäl

9) på grund att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #1

Tabell 13.

Kvantitativt resultat: på första frågan om ” att Film #2 tilltalar dig mest på grund av estetiska skäl?” kan man konstatera att en majoritet av de kvinnliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 6,2 till 8 på skalan.

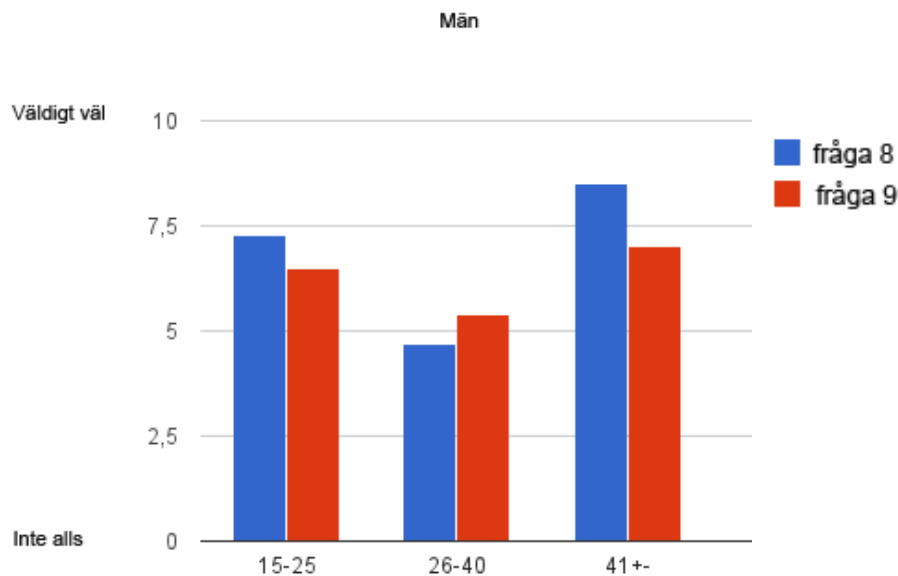
På den andra frågan om “Att Film #2 tilltalar dig mest på grund av att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #1” kan man konstatera att svaren ligger mellan 7,8 till 9,3 på denna skalan.

Man kan också konstatera att det inte finns någon stor variation mellan dem svar varje åldersgrupp har givit.

Manliga deltagarna för vilka Film #2 tilltalar dem mest.

8) På grund av estetiska skäl

9) på grund att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än Film #1.

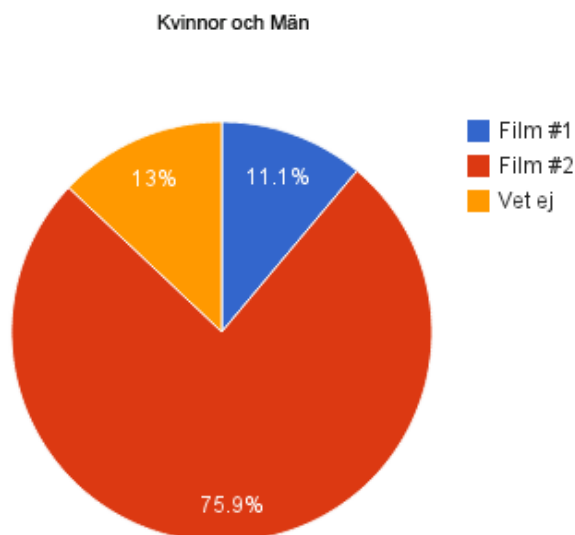

Tabell 14.

Kvantitativt resultat: på första frågan om ” att filmen #2 tilltalar dig mest på grund av estetiska skäl?” kan man konstatera att majoritet av de manliga deltagarna anser att denna betydelse ligger mellan 4,7 till 8,5 på skalan.

På den andra frågan om “Att filmen #2 tilltalar dig mest på grund av att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än filmen #1” kan man konstatera att svaren ligger mellan 5,4 till 7 på denna skalan.

frågan 6: ”Vilken av dessa två filmer passar bäst för att förmedla textens innehåll?”

Tabell 15.

Kvantitativt resultat: På frågan om “Vilken av dessa två filmer passar bäst för att förmedla textens innehåll?” kan man konstatera att 75,9 % av de deltagarna - oavsett ålder eller kön de tillhör - anser att det är filmen #2 som passar bäst för att förmedla textens innehåll, 11,1 % av deltagarna anser att det är filmen #1 och 12,5 % av deltagarna visste inte vilken av de två filmer passar bäst för att förmedla texten innehåll.

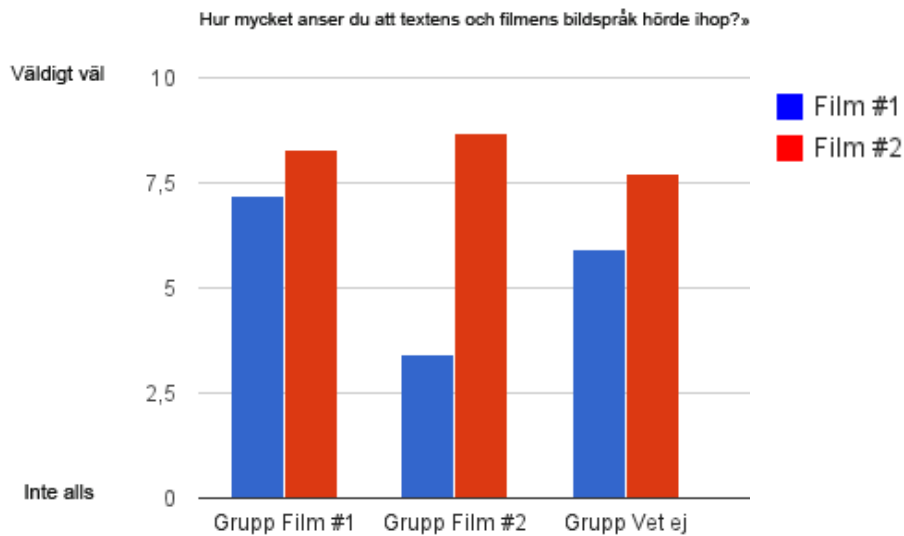
Den nya utgångspunkten gjorde att jag bestämde mig för att komma tillbaka till denna fråga: ”Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?” som ställdes för Filmen #1 och Filmen #2 på sidan xx, samtidigt som jag skulle behålla samma tre grupper

Gruppen ”filmen #1”: de deltagarna som tycker att ”Filmen #1” passar bäst för att medella textens innehåll.

Gruppen ”filmen #2”: de deltagarna som tycker att ”Filmen #2” passar bäst för att medella textens innehåll.

Gruppen ”Vet ej”: de deltagarna som inte vet vilken film passar bäst för att medella textens innehåll.

Svar från grupperna ”Grupp Film #1”, ”Grupp Film #2” och ”Grupp Vet ej” för frågan: ”Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?” för Filmen #1 och för Filmen #2.

Tabell 16.

Kvantitativt resultat: på första frågan gällande film #1 ”Hur mycket anser du att textens och filmens bildspråk hörde ihop?” kan man konstatera att dem svar gruppen ”Film #1” gav för film #1, respektive Film #2 står väldigt nära: 7,2 och 8,3.

Gällande gruppen ”Film #2” finns det en stor skillnad mellan film #1 respektive Film #2: 3,4 och 8,7.

För sista gruppen ”Vet ej”, dem svar står ganska nära varandra, och liknar gruppen ”Film #1”: 5,9 och 7,7.

7 Analys/Utvärdering

Utfallet av undersökningen innebär att min ursprungliga hypotes visade sig vara ohållbar redan tidigt under utvärderingen av min studie. Det fanns en viss förväntan på att Film #1 skulle anses vara bäst lämpad för att förmedla texten innehåll jämfört med Film #2. Jag trodde dessutom att de yngsta deltagarna skulle vara mer receptiva till Film #1 än de äldre deltagarna.

Min förväntan blev motsagd av resultaten som visade att en stor majoritet av deltagarna ansåg att det var Film #2 som var bäst lämpad för att förmedla textens innehåll (tabell 15) samtidigt som det också var den film som tilltalade dem mest (tabell 9 och tabell 10) och dess oavsett åldern eller könstillhörighet.

Det har inte gått att hitta märkbara skillnader mellan de olika åldersgrupperna i deras sätt att motta de två filmerna. Inte heller har det gått att bevisa att de yngre deltagarna var mer receptiva till Film #1 än de äldre deltagarna.

Men utvärderingen av resultaten visade väldigt tydligt att de deltagare som ansåg att Film #1 var den som var bäst lämpad för att förmedla texten innehåll, skiljde sig markant från dem som valde Film #2. I detta avseende de som valde Film 1# som bäst lämpad kunde se en koppling mellan texten och bilderna i bägge filmerna, till skillnad från de deltagare som valde Film #2 som inte kunde se någon koppling mellan texten och bilderna i Film 1#, i alla fall inte i samma utsträckning (tabell 16).

Det var också intressant att konstatera att de deltagarna som valde alternativet "Vet ej" i samma fråga, kunde se att det finns en koppling mellan texten och bilderna i större utsträckning än de deltagare som

valde Filmen #2 (tabell 16) och att en stor majoritet i denna grupp på Fråga 7 svarade att det var Film 1# som tilltalade dem mest.

Resultaten verkar bekräfta vad Mats Rohdin skrev när han hävdade att en metafor inte är något empiriskt fenomen, utan blir det först när någon i en viss kontext istället för att tolka bokstavligt en viss mening, tolka den metaforisk.

En stor majoritet av deltagarna, oavsett ålder eller könstillhörighet, ansåg att det var Film #2 som var bäst lämpad för att förmedla texten innehåll. De få märkbara skillnader som fanns att hitta mellan dem kvinnliga och manliga deltagare blev överskuggad vid utvärderingen av resultat.

Den första könsmissiga skillnad som framkom var att kvinnorna ansåg att textens och filmens bildspråk hörde ihop i film #1 (tabell 1) i en mycket högre grad än män (Tabell 2), och att den största skillnaden i detta avseende fanns mellan svaren män och kvinnor som tillhörde åldersgruppen "15-25" gav.

Jag konstaterar också att resultatet av frågor 6 och 7 visade en viss skillnad mellan hur kvinnliga och manliga deltagare uppfattade filmerna. Resultatet av frågan 6, visade att 16,7 % av dem kvinnliga deltagande svarade att det var filmen #1 som passade bäst för att förmedla textens innehåll (Tabell 7), mot bara 6,7 % av de manliga deltagande (Tabell 8).

Resultat från frågan 7 visade också en märkbar skillnad mellan kvinnliga och manliga deltagare: 45,8 % av kvinnorna svarade att det var filmen #1 som tilltalar dem mest, mot bara 36,7 % av männen.

Dessa svar agerade som en slags katalysator och gjorde att de kunde återkopplas till resultatet som visade att kvinnorna i mycket högre grad än männen ansåg att textens och filmens bildspråk hörde ihop i Film #1.

Ett resultat som jag anser extremt viktigt och som gjorde att jag avstod från ett ”nollresultat”, det vill säga, ett resultat som skulle visa att det inte finns någon skillnad mellan könen i min utvärdering. Min undersökning visade att den finns en skillnad mellan hur de kvinnliga och manliga deltagarna har mottagit filmerna. Det tvingade mig att vidare utforska betydelsen av ett sådant resultat.

Men jag fann tyvärr att en del frågor i min undersökning inte gick att utvärdera på ett tillfredande sätt. Jag antar att problematiken uppstod på grund av frånvaron av öppna frågor. Jag var medveten om att de kunde ha varit extremt givande. Men det skulle ha varit för tidskrävande och svårt för mig att tolka svaren på dessa frågor. Det omfattande arbete skulle dessutom ha tvingat mig att begränsa antalet deltagare.

Problematiken har varit mest påtaglig med Fråga 5: ”enligt dig vilken film förmedlar mest information?” och Fråga 9: ”på grund av att den erbjuder en rikare subjektiv upplevelse än den andra filmen”.

Dessa frågor trodde jag skulle ge mig möjligheten att utvärdera metaforers funktion i samband med *the compactness hypothesis*: (metaforers funktion är att tillföra en mängd information på ett effektivt och kortfattat sätt) och *the vividness hypothesis*: (metaforen gör att vi kan fånga en rikare subjektiv upplevelse) (Gibbs 1994: 125). Dessa två hypoteser ville jag återknyta med begreppet exformation.

Jag fann att resultaten av dessa frågor var svår användbara och jag fick därför ingen möjlighet att utvärdera metaforers funktion i samband med de två sistnämnda hypoteser och återknyta dem med begreppet exformation.

8 Slutsatser

Resultat av min undersökning verkar bekräfta att en metafor kan finnas endast när tittaren översätter ett uttryck metaforiskt, och att varken ålder eller kön verkar spela en avgörande roll i förmågan att, i en viss kontext, tolka en mening metaforiskt istället för bokstavlig.

Men en av det viktigaste aspekt som har kommit fram i utvärderingen av mina data och som jag presenterade i förra avsnittet, är att det verkar finnas en skillnad mellan hur dem kvinnliga och manliga deltagarna har mottagit de två filmerna. Det är därför jag avstod från ett ”nollresultat” i utvärderingen av min studie.

Jag är medveten om att ämnet är laddat, känsligt för att inte säga explosivt, dessutom tillåter inte resultatet av min undersökning mig att dra generella slutsatser. Med andra ord kan jag inte dra någon annan slutsats än att säga att det verkar finnas en skillnad mellan hur kvinnliga och manliga deltagarna har mottagit filmerna.

8.1 Diskussion

Ur en evolutionär synvinkel män och kvinnor har haft än till nyligen, olika sysselsättning och roller inom gruppen. En aspekt som inte kan undergrävas på grund av utvecklingen som har skett i vårt samhälle sen förra seklet, speciellt i Väst. Doreen Kimura påpekar att denna utveckling dessutom inte har kunnat påverka hur våra hjärnor fungerar och är uppbyggda. (Kiruma 1999: 12)

Kvinnor och män är mer lika än olika men ett antal undersökningar verkar bekräfta att det finns skillnader. Doreen Kimura som är en ledande forskare inom området studerar hjärnan könsskillnader ur olika färdigheter som hon sammanfattar som följande.

I genomsnitt, är män överlägsna kvinnor på olika spatial förmåga, men kvinnor är bättre på uppgifterna som kräver minne för lokalisering av

objekt. Män gör också bättre på vissa uppgifter som kräver minne. Män utför även bättre på beräkning. Tvärtemot vad många anser, vuxna kvinnor är inte överlägsna på alla eller de flesta verbala uppgifter, men de är bättre för att minnas verbala material och vid uppgifter som handlar om verbala flyt, kvinnorna är också bättre än män på uppgifter som mäter den perceptuella hastigheten och som kräver snabb matchning av visuella objekt (Kiruma 1999: 11)

Medan en annan forskare, Simon Baron-Cohen, professor i utvecklingsbiologi psykopatologi vid Cambridge University har en helt annan inställning och fokusera på helt andra färdigheter.

Hans arbete om autism har lett till en djupare förståelse av det spektrum av manliga/kvinnliga beteendemönster. Huvudsakligen den *typiska* mannen visar en ökad förmåga för att "systematisera" den yttre världen, medan *typiska* kvinnor visar en större skicklighet på att "empatisera". Enligt honom kan de olika färdigheter på vilka Doreen Kimura har baserat sin forskning; språket överlägsenhet hos kvinnor existerar på grund av deras starkare empati förmåga och en god spatial förmåga hos män kan på grund av deras starkare tendens att "systematisera".

Jag måste tillägga att detta område inom forskning framstår som laddat på grund av antagandet att en skillnad i hjärnan skulle innebära en skillnad i prestanda. Men som Simon Baron-Cohen förklarar det, att leta efter hjärnan baserad skillnader mellan män och kvinnor inte är samma som att stereotypisera män och kvinnor, men bara att det verkar finnas en tendens i varje kön mot antingen "systematisera" bland män eller "empatisera" bland kvinnor. (Baron-Cohen 199: 12)

Han förklarar att är han ute efter en statistik medelvärde och det är inte samma sak som att säga att alla kvinnor är dåliga på att läsa en karta och att alla män är hopplösa lyssnare. Kvinnor och män är mer lika än

olika men ett antal undersökningar verkar bekräfta att det finns skillnader.

Samtidigt finns det en stor konsensus inom forskning att hormoner spelar en viktig roll i den sexuella differentieringen av hjärnan under utvecklingen av embryot i livmodern. Utvecklingen beroende på vilken typ av hormon och nivån på hormonella aktiviteter under fosterstadiet kan ge hjärnan "manliga" eller "kvinnliga" egenskaper. det kvinnliga könet utvecklas som standard i en passiv mekanism (Kiruma 1999: 16-19).

Men testosteron, utsöndras från testiklarna hos foster av mankön, under den tionde veckan och transporteras in i hjärnan. Simon Baron-Cohens upptäckte ett samband mellan det extrema manliga sinnet, som under vissa omständigheter skulle kunna beskriva som "autistiska" och höga nivåer av testosteron som ett foster kan exponeras i livmodern.

Samtidigt visar andra studier att delar av hjärnan är sammankopplade och balanserad helt annorlunda hos män och kvinnor. Dessa skillnader verkar påverka till exempel hur och i vilken grad känslorna integreras till en högre nivå i olika bedömningar. Med andra ord, män och kvinnor skiljer sig åt i hur deras känslor bidrar till skapandet av högre bedömningar och att kvinnor är mer effektiva för att integrera deras känslor än män i sina bedömningar (Desautels 2010: 97).

Andra forskare hävdar att även om kognitiva processerna hos män och kvinnor kan vara annorlunda i vissa specifika aktiviteter, deras prestationer visar sig vara lika. Som till exempel i en studie i vilken kvinnor och män uppmanades att namnge vardagliga objekt i bilder som blixtrade upp på ett utmanande takt. Enligt den PET-skannern, visade män mer aktivering i vissa hjärnregioner som tros vara ansvariga för visuell igenkänning och dess även om resultat visade till slut liknande prestationer. Författarna spekulerade att män måste ha arbetat hårdare för att nå samma resultat än kvinnor på grund av kvinnors

överlägsna språkkunskaper sådana observationer leder till en teori kallad: "Compensating in action".

Men även om forskning om eventuella hjärnan baserade könsskillnader använder extrem avancerad hjärnabildningsteknikerna som fMRI eller PET, diskussionen om könsskillnader artikulerar sig alltid kring huruvida de är socialt eller biologiskt betingande. Dock resultaten av denna typ av studie kvarstår extrem svåra att tolka.

Men jag måste tillägga att jag blev extrem förvånad över att det råder en så stark dikotomi mellan vårt sätt att kommunicera och meddela våra erfarenheter med varandra, som sker med hjälp av en avancerad figurativt språk och vår övertygelse att tanken och språket skulle ske på en bokstavlig nivå som gör att användningen av metafor betraktas som en slag språklig avvikelse eller distorsion när det visar sig spelar en viktig roll i vårt sätt att kommunicerar och meddelar våra erfarenheter med varandra.

Detta antagande som inlett mitt arbete återspeglar sig på ett märkligt sätt med situationen i vilken forskning om eventuella hjärnan baserade skillnader mellan män och kvinnor, befinner sig idag. I vardagen kan alla konstatera att det finns skillnader i hur kvinnor och män reagerar, interagerar med varandra, kommunicerar och helt enkelt tänker.

Men samtidigt är det ett slag avvikelser att pratar om eventuella kognitiva skillnader mellan män och kvinnor på grund av att den skulle kunna används för att understödja sexismen som genomsyrar vårt samhälle.

Framtida studier

9.3 Framtida arbete

När det gäller själva studien så finns det mycket kvar att göra för att kunna optimera den. Jag är extrem intresserad av att göra en ny undersökning i en mer omfattande utsträckning för att få fram ett mer vetenskapligt resultat. Men då skulle jag ändra en del aspekter av den nuvarande studien.

Det kräver en större mängd människor om jag vill dra några riktiga vetenskapliga slutsatser, Jag skulle kunna tänka mig en ny studie med en grupp på minst 200 personer: 100 kvinnor, 100 män, med ambitionen att göra en undersökning som närma sig vad jag hade ursprungligen tänkt. Det vill säga, att kunna utvärdera de olika hypoteserna gällande metaforer och återknyta dem med begreppet exformation med hjälp av öppna frågor som är nödvändiga för att få en rikare data som skulle ge mig möjligheten att göra en mycket djupare utvärdering och eventuellt kunna bekräfta att män och kvinnor skiljer sig åt i deras mottagande av dem två filmerna som min studie verkar antyda det.

Om det skulle vara bekräftad att det finns en skillnad mellan män och kvinnor som min studie verkar antyda det. Drömscenarion skulle vara att välja ur de 200 deltagarna, ett antal män och kvinnor som motsvara tendenserna som Simon Baron-Cohen har observerat hos män, antingen att "systematisera" och hos kvinnor att "empatisera". I samband med det nya urvalet skulle jag producera två nya filmer med samma princip. Filmerna skulle användas för att kunna observera om under betraktandet av filmerna deras kognitiva aktivitet skiljer sig åt med hjälp av

hjärnavbildningsteknikerna som fMRI eller PET deras kognitiva aktiviteter under betraktandet av filmerna om deras kognitiva aktivitet skiller sig åt.

John Manceau

Referenser

Litteratur

Bolter, J.D. & Grusin, G. (2000) *Remediation – Understanding New Media*. Cambridge: MIT press

Bruzzi, S. (2006). *New documentary*. New York: Routledge

Baron.Cohen, S. ((2004). *The essentiels difference: Male and female Brains and the truth about autism*. Cambridge: The Perseus Books Group

Edwards, S. (2007). *Fotografi – en introduktion*. Oxford University Press

Gibbs, R.W. (1994) *The poetics of Mind*. Cambridge: Cambridge University Press

Gärdenfors, P. (2010) *Den meningssökande människan*. Stockholm: Natur & Kultur

Kiruma, D. (1999) *Sex and cognition*. Cambridge:MIT press

Manovich, L. (2001) *The language of New Media*. Cambridge: MIT press

Nørretranders, T. (1993) *Märk världen*. Stockholm: Bonnier

Rohdin, M. (2008) Ur fiktionsfilmens fatatur – filmediets remediering av metaforbegreppet. I Dahlberg, L & Snickars, P. [red] *Berättande i olika medier*. Stockholm: Statens Ljud- och bildarkiv, ss 157-200

Artiklar

Peggy Desautels, P (2010) Sex differences and neuroethics. *Philosophical Psychology* Vol. 23(1): 95–111

Filmer

Waltz with Bashir, 2008 [DVD] Aris folman. Israel: Bridgit

Folman Film Gang